

משפט וביטחון לאומי

לקט ידיעות

המכון למחקרי ביטחון לאומי
INSS

לקט ידיעות – דצמבר 2017

מנהלת התכנית: אל"ם (מיל') עו"ד פנינה שרביט ברוך

רכזת התכנית: עו"ד ליאור צור

צוות המחקר: שיר בוקרה, עומרי גור אפטר, ניצן דורנבוים, אחינעם הראל, רועי יעקובי, וקרן לבובסקי

♦ פרסומים ועדכונים

♦ 60 מילים על...

♦ ידיעות מתוך ישראל

♦ ידיעות בינלאומיות שקשורות לישראל

♦ ידיעות בינלאומיות

פרסומים ועדכונים

תובעת בית הדין הפלילי הבינלאומי: תיק המשט נסגר, ההתנחלויות ו-צוק איתן ממשיכים להיבדק

ב-4 בדצמבר פרסם משרד התובעת של בית הדין הפלילי הבינלאומי את הדוח השנתי בדבר בדיקות מקדמיות לשנת 2017. הדוח מתייחס גם לבדיקה המקדמית שמנהל המשרד לגבי המצב ב"פלסטיין", הכוללת בחינה של פשעים שבוצעו לכאורה על ידי ישראלים בשטחי עזה, הגדה המערבית ומזרח ירושלים החל מיוני 2014. **פנינה שרביט ברוך וליאור צור** מאירות היבטים שונים העולים מן הדוח ביחס לישראל. בפרט, הדוח מתייחס לראשונה לנושא סמכות השיפוט של בית הדין ביחס לפשעים הנבדקים ומכיר במורכבות המשפטית ביחס לנושא, הן לגבי מעמד הגדה המערבית כשטח כבוש ותחולת אמנות גינה בה והן לגבי סיווג מבצע "צוק איתן" בעזה כסכסוך בינלאומי או שאינו בינלאומי (סיווג המשפיע על תחולת סעיפים העוסקים בפשעים מסוימים בחוקת בית הדין). הצגת המורכבות המשפטית על ידי התובעת מרמזת על כך שבכוונתה לבצע

בדיקה עצמאית, שתשקול את כלל העמדות ולא תתבסס מראש על קביעות של גורמים בינלאומיים אחרים (כגון בית הדין הבינלאומי לצדק ומועצת הביטחון). כמו כן, מצינות הכותבות כי התפתחויות בבית הדין בשנה האחרונה מלמדות כי התובעת אינה נרתעת מלפתוח חקירות המערבות גם מעצמות ומדינות מערביות וכי ניתן להקיש מכך גם על הסיכויים לפתיחת חקירה בעניינה של ישראל (4 בדצמבר, [INSS](#)).

הכרת נשיא ארצות הברית בירושלים כבירת ישראל

עודד ערן מנתח את משמעויות הכרזת נשיא טראמפ על ההכרה בירושלים כבירת ישראל. ערן טוען כי ההכרזה למעשה מכירה במציאות הקיימת. טראמפ הצהיר מפורשות כי הוא אינו משנה מן העמדה האמריקאית בנושא גבולות ישראל, ובעקיפין משתמע כי ההכרה חלה רק על חלקה של ירושלים שעליו ממילא לא חולקים הפלסטינים ומדינות ערב ושבזו מקיימות מדינות האו"ם יחסים דיפלומטיים עם ישראל. לצד זאת, אם בפועל תועבר שגרירות ארה"ב לירושלים, יהיה בכך משום סטייה מהחלטה 478 של מועצת הביטחון, שקראה למדינות להוציא את שגרירותיהן מירושלים (בעקבות חקיקת "חוק ירושלים"), אך החלטה זו לא עסקה בקיום יחסים דיפלומטיים עם ישראל בבירת ישראל. בנושא המו"מ בין הישראלים לפלסטינים מסביר ערן שלשני הצדדים אין חלופה עדיפה על ארה"ב בקידום המו"מ. לדבריו, ביוזמת שלום עתידית, לא צפויה להכרזה האמריקאית השפעה רבה (12 בדצמבר, [INSS](#)).

הערכה אסטרטגית לישראל 2017-2018

פורסם קובץ הערכה אסטרטגית של המכון לשנת 2017-2018, המציג את הסוגיות המרכזיות שעמן מתמודדת ישראל בעת הנוכחית ושיעמדו בפניה בשנה הקרובה בהיבט המדיני-ביטחוני. בקובץ ניתן למצוא מאמרים העוסקים בזירה האזורית והעולמית מזווית הראייה של ישראל, ביחסי ישראל עם ארה"ב וכן בפוטנציאל לחידוש ההידברות הישראלית - פלסטינית. כמו כן, במאמר, מנתחות **פנינה שרביט ברוך וציפי ישראלי** את משמעות המושג 'מדינה יהודית ודמוקרטית' בהקשר למחלוקות המרכזיות בחברה הישראלית בתחום הביטחון הלאומי. הכותבות עומדות על מחלוקות אלו, ומצביעות על הקשר ביניהן לבין תפיסות העולם השונות בקרב הציבור לגבי הערכים שבבסיס המדינה ([INSS](#)).

60 מילים על...

אונר"א - סוכנות הסעד והתעסוקה של האו"ם לפליטי פלסטין במזרח הקרוב

אונר"א היא סוכנות האו"ם שעוסקת בפליטים הפלסטינים - מי שהתגוררו בפלסטין מ-1 ביוני 1946 ועד 15 במאי 1948 ועקב המלחמה איבדו את בתיהם ופרנסתם, כולל צאצאיהם. בניגוד לנציבות האו"ם לפליטים, שמטפלת בשאר הפליטים בעולם ומסייעת להם במדינות הקולטות, אונר"א אינה פועלת ליישוב הפליטים הפלסטינים במדינות אליהן הגיעו, אלא מתמקדת במתן שרותי סעד, בריאות וחינוך. עיקר המימון לאונר"א מקורו בתרומות של מדינות.

חקיקה

חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 81) (הוראות לעניין המלצה של רשות חוקרת), התשע"ח-2017
ב-28 בדצמבר אישרה מליאת הכנסת בקריאה שנייה ושלישית את הצעת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 81) (הוראות לעניין המלצה של רשות חוקרת), התשע"ח-2017 ("חוק ההמלצות").
בהצעת החוק תמכו 59 חברי כנסת ו-54 התנגדו. הצעת החוק קובעת שבעת העברת חומר חקירה על ידי המשטרה או רשות חוקרת אחרת- למעט השב"כ- לפרקליטות, לא תצרף הרשות החוקרת את עמדתה בכתב לעניין הגשת כתב אישום. בנוסף, בחקירות שבליטות פרקליט, לא תצרף הרשות החוקרת גם את עמדתה בכתב לעניין התשתית הראייתית לביסוס האשמה (האם הראיות מספיקות לאישום), אלא לבקשת היועץ המשפטי לממשלה או פרקליט המדינה. העברת עמדות כאמור לאדם שלא היה מוסמך לקבלן מהווה עבירה שדינה שלוש שנות מאסר. הוראות החוק המוצע לא יחולו על חקירה שנפתחה לפני תחילתו של החוק. על פי דברי ההסבר להצעת החוק, תפקיד המשטרה הוא לחקור והיא אינה בעלת ידע וכלים לשפוט את תקפות הראיות ולהחליט על העמדה לדין, פעולה שמצויה בסמכות הפרקליטות (28 בדצמבר, כנסת ישראל).

חוק למניעת הסתננות (עבירות ושיפוט) (הוראת שעה), התשע"ח-2017
ב-11 בדצמבר אישרה הכנסת בקריאה שנייה ושלישית את הצעת החוק למניעת הסתננות (עבירות ושיפוט) (הוראת שעה), התשע"ח-2017. בהצעת החוק תמכו 71 ח"כים ו-41 התנגדו.
הצעת החוק קובעת, ככלל, את הארכת תוקפם של ההסדרים לטיפול בתופעת ההסתננות בשלוש שנים נוספות, זולת הפרק העוסק במרכז השהייה חולות, אשר תוקפו מוארך בשלושה חודשים בלבד. על פי דברי ההסבר להצעת החוק, ההצעה נועדה להאריך את תוקפם של ההסדרים האמורים, אשר נדרשים כדי לצמצם את ההשפעות השליליות הנובעות משהיית נתיני אריתריאה וסודן בישראל שלא כדין. עוד נכתב כי בכוונת המדינה להביא ליציאת מסתננים למדינה שלישית בהיקף רחב, ובהתאם יבחן בתום שלושה חודשים הצורך בהמשך קיומו של מתקן חולות (11 בדצמבר, כנסת ישראל).

פסיקה

בג"ץ פסק כי אין סמכות להחזיק בגופות מחבלים לצורכי משא ומתן
ב-14 בדצמבר קבע בג"ץ כי למפקד הצבאי אין סמכות להורות על קבורה ארעית של גופות מחבלים לשם החזקתן לצרכי משא ומתן. העותרים הם בני משפחות של מחבלים שגופותיהם מוחזקות כיום בידי ישראל. המדינה טענה כי החזקת הגופות עשויה לסייע בהשגת עסקה לחילופי גופות ושבויים עם ארגון חמאס. בית המשפט (השופט דנציגר) קבע כי מאחר שפעולת המפקד הצבאי כרוכה בפגיעה בזכויות אדם (זכות המת ובני משפחתו לקבורה נאותה נגזרת מכבוד האדם), מקור הסמכות צריך להיות מעוגן בחקיקה ראשית, שהיא ספציפית ומפורשת. תקנה 133(3) לתקנות ההגנה מקנה למפקד סמכות כללית לתת הוראות ביחס לקבורת גוייתו של "כל

אדם" ולא נועדה להסמיך אותו להורות על קבורה ארעית של גופות מחבלים לצורכי משא ומתן. באשר לטענה כי ישראל מחזיקה בגופות משום שחמאס מחזיק בגופות ישראלים, נקבע כי טענת הדדיות אינה פוטרת מדרישה לפעול מכוח סמכות שבדין. לאור האמור, נקבע כי צווי הקבורה הוצאו שלא כדין. עם זאת, בטלות צווי הקבורה הושעתה, כדי שהמדינה תוכל לגבש הסדר חוקי ייעודי בנושא בתוך 6 חודשים; אם לא יגובש הסדר במועד, יוחזרו גופות המחבלים לבני משפחותיהם. בדעת מיעוט, טען **השופט הנדל** כי פרשנות תכליתית של התקנה מאפשרת למפקד הצבאי לצוות על אופן הקבורה של חללי אויב, כולל מחבלים, כאשר שיקולי ביטחון ושלוש הציבור - לרבות על רקע הימצאות אזרחים או גופות חללים בידי האויב- מונעים את מסירת גופותיהם לקרובי המשפחה. מכאן שהצווים הוצאו בסמכות וכן עומדים במבחני המידתיות- הפגיעה בזכות המתים ומשפחותיהם מצומצמת שכן מדובר בקבורה ארעית בצורה ראויה, והתכליות הביטחוניות שמנגד גוברות עליה (14 בדצמבר, **בג"ץ 4466/16 מוחמד עליאן נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית**). ב-29 בדצמבר, **בעקבות פסק הדין, הגישה המדינה בקשה לדיון נוסף בסוגיה** (29 בדצמבר, [Ynet](#)).

בג"ץ דחה עתירה של פלסטיני והוועד נגד עינויים על החלטת היועמ"ש שלא לפתוח בחקירה פלילית נגד חוקרי שב"כ

ב-12 בדצמבר **דחה בג"ץ עתירה כנגד החלטת היועץ המשפטי לממשלה שלא לפתוח בחקירה פלילית (ומכאן שלא להורות על העמדה לדיון) נגד חוקרי שב"כ בחשד לעינויים והתעללות במהלך חקירת העותר** וקבע כי מדובר בהחלטה סבירה שהתקבלה משיקולים ענייניים. נפסק כי ניתן היה לשקול במסגרת ההחלטה אם לפתוח בחקירה פלילית אם התקיים סייג הצורך. סייג זה, בתנאים מסוימים, מגן על חוקרים שנקטו בשיטות חקירה חריגות מפני העמדה לדיון. בית המשפט מצא כי לא נפל פגם באופן יישום הסייג במקרה הנדון: התייעצות של החוקרים עם בכירים מהם טרם הפעלת אמצעי החקירה החריגים אינה פוגמת באופיו ה"אד הוקי" של הסייג ובקביעה כי האמצעים היו דרושים "באופן מיידי" להצלת חיי אדם; אף העובדה שחגורת הנפץ נמצאה בחלוף זמן (17 ימים) מהפעלת אמצעי החקירה החריגים אינה פוגמת בתנאי המיידיות; וכן אין ספק כי היה צורך להציל חיי אדם מפני סכנה "מוחשית", שכן העותר הינו מומחה חבלה של תשתית חמאס צבאית פעילה בשכם, שעל פי המודיעין היה בעל מידע על מטעני חבלה העשויים להוביל לפיגועים בטווח הזמן המיידי (12 בדצמבר, **בג"ץ 5722/12 אסעד אבו גוש נ' היועץ המשפטי לממשלה**).

יובל שני סבור כי מדובר בפסיקה שגויה מבחינה משפטית וכן מבחינת ההגנה על זכויות יסוד של נחקרים. ראשית, האיסור בדיון הבינלאומי הוא איסור מוחלט גם על יחס אכזרי, בלתי אנושי ומשפיל, ממנו לא ניתן לסטות בשום נסיבות. שנית, יש לפרש את סייג הצורך בצמצום רב ולהחילו רק במקרים בהם לא ניתן להגיע למידע ללא הפעלת שיטות חקירה לא חוקיות. שלישית, הטלת מלוא הנטל להוכחת עינויים על העותר סותרת את המשפט הבינלאומי. לבסוף, יצירתו של מנגנון משפטי וביורוקרטי לאישור מראש אמצעי חקירה פסולים שולל את אופיים ה"אד הוקי", ובכך מנוגד לרוח הפסיקה המנחה בסוגיה ולעקרון החוקיות (18 בדצמבר, **המכון הישראלי לדמוקרטיה**).

בג"ץ מחק עתירה נגד דרך גישה למאחז שנשללה באופן בלתי חוקי, תוך מתן פרק זמן סביר למדינה להסדרתה של דרך הגישה

ב-4 בדצמבר **מחק בג"ץ עתירה כנגד דרך גישה למאחז גבעת הרואה שנשללה באופן בלתי חוקי**. המדובר בדרך גישה שנשללה לאחר שבג"ץ הורה לממש צו הריסה ביחס לדרך הגישה הקודמת. בית המשפט ציין כי בנוסף לכך שדרך הגישה נשללה שלא לפי דיני התכנון והבנייה, עשרה מטרים מתוכה עוברים בקרקעות שלא ניתן להכריז עליהן כאדמות מדינה. בית המשפט העיר כי המצב בו דרך בלתי חוקית חדשה מחליפה דרך שהוא הורה על הריסתה אינו ראוי, ולכך מצטרפת הבעייתיות במדיניות המאפשרת, בפועל, קודם בנייה ורק אחר כך תכנון והסדרה (בדיעבד). עם זאת, קבע בית המשפט כי מכיוון שבמהלך ההליכים רובה המוחלט של הדרך - כ-99% - הוכרז כאדמות מדינה וכן התברר כי את עשרת המטרים הלא מוכרזים ניתן "לעקוף" על ידי תוואי חלופי, ובנוסף מכיוון שזוהי דרך הגישה היחידה למאחז אותו מבקשת המדינה להסדיר, אין מקום להתערבות בית המשפט בסדרי העדיפויות של המדינה לאכיפה במקרה זה, ויש לאפשר לה פרק זמן סביר להסדרתה של דרך הגישה, אף לפני משורת הדין. בית המשפט ציין כי אם לבסוף לא תוסדר דרך הגישה בזמן סביר, יוכלו העותרים להגיש עתירה חדשה. עוד צוין כי על המדינה לממש במועד שבו התחייבה את צו ההריסה ביחס לעשרת המטרים העוברים באדמות שאינן ניתנות להכרזה (4 בדצמבר, **בג"ץ 7780/15 ראש מועצת הכפר לובן אלשרקיה נ' שר הביטחון**).

בג"ץ חייב לתת היתר שהיה זמני לתושבים פלסטינים השוהים, שלא כדין, במזרח ירושלים תקופה ממושכת, אף אם אין להם זכות קניינית במקרקעין

ב-14 בדצמבר **קיבל בג"ץ את עתירתה של משפחה השוהה שלא כדין במזרח ירושלים והורה להעניק לעותרים היתרי שהייה זמניים**. העותרים, בני זוג ועשרת ילדיהם הרשומים במרשם האוכלוסין הפלסטיני כתושבי אזור יו"ש, ביקשו לקבל מעמד שוהים זמניים במזרח ירושלים בהתאם להחלטת ממשלה מס' 2492 מ-2007 שאפשרה לתושבים הרשומים באיו"ש אך מתגוררים בירושלים מאז 1987, ואשר בניית גדר הביטחון בירושלים פגעה במרקם חייהם, לקבל היתרי שהייה זמניים בישראל. בקשתם סורבה לאור העובדה שבהליך אזרחי אחר נפסק שהם פלשו לבית בו התגוררו בירושלים במשך מעל עשרים שנה. בית המשפט הדגיש כי החלטת הממשלה משקפת את הצורך בפתרון הומניטרי למתגוררים במזרח ירושלים במשך שנים ארוכות, גם אם שלא כדין. הוא קבע כי נוכח תכלית ההחלטה, אין הצדקה לדרוש כי המבקשים יהיו בעלי זכויות קנייניות או מעין-קנייניות במקרקעין לצורך עמידה בתנאי ההחלטה. העובדה כי המבקשים שוהים בנכס אליו פלשו עשויה להיות שיקול רלוונטי. אולם בנסיבות המקרה דחיית הבקשה להיתר על יסוד הפלישה לנכס חורגת ממתחם המידתיות, בפרט בהתחשב בכך שמדובר בסכסוך במישור הפרטי וכן לאור העובדה שעשרת ילדיהם של העותרים מתגוררים במזרח ירושלים מאז לידתם ולא נפל אשם בהתנהגותם. זאת, על יסוד תכליתה ההומניטרית של החלטת הממשלה ועיסוקה בהיתר זמני, שאינו מהווה הכרה כלשהי בזכות המחזיק בו לשבת בישראל (14 בדצמבר, **בג"ץ 2386/11 מחמוד צאלח נ' מנהל הלשכה האזורית למנהל אוכלוסין**).

בג"ץ דחה עתירה כנגד החלטת המשטרה להרחיק את העותרים מהר הבית

ב-14 בדצמבר דחה בג"ץ עתירה של שני אזרחים המבקשת לבטל את החלטת המשטרה על הרחקתם מהר הבית ולאפשר להם להיכנס להר הבית ללא הגבלות. בית המשפט ציין כי חופש הפולחן והזכות להתפלל בהר הבית יוגבלו רק כאשר יש חשש ניכר לפגיעה בשלום הציבור וביטחונו וההסתברות שהפגיעה בו תתרחש היא גבוהה וקרובה לוודאית. מדובר בעניינים שהם בליבת שיקול הדעת של הרשות המבצעת ובית המשפט ממעט להתערב בהם. העותרים הפרו מספר פעמים את כללי המשטרה בדבר העלייה להר הבית, התקיים להם שימוע עובר להטלת ההגבלות עליהם ולא נפל כל פגם בהליך. על כן, נוכח התעקשות העותרים להפר את כללי המשטרה, ההחלטה להרחיקם מהר הבית עד למועד שנקבע הינה מידתית וסבירה (14 בדצמבר, בג"ץ 8871/17 מיכאל פואה נ' מפקד מחוז ירושלים).

אחריות נזיקית של הרש"פ לפיגוע בבקעה-אל-גרביה במהלך האינתיפאדה השנייה

ב-6 בדצמבר פסק בית המשפט העליון בערעורים על פסק דינו של בית המשפט המחוזי וקבע כי הרשות הפלסטינית (רש"פ) נושאת באחריות נזיקית לפיגוע בבקעה-אל-גרביה (בהתאם לפסיקת המחוזי) וכי יש לחייבה בפיצויים עונשיים (בניגוד לפסיקת המחוזי). בפיגוע מ-2003 נרצח ישראלי על ידי מחבל בן 15, זמן קצר לאחר ששב ממחנה "אימוני גוף ונשק" מטעם הרש"פ. בית המשפט חזר על הקביעה כי השאלה האם הרש"פ נהנית מחסינות דיונית הנתונה למדינה היא שאלה עובדתית מדינית שבסמכות הרשות המבצעת, אשר קבעה כי אין לה חסינות כזו. עוד קבע בית המשפט כי המעשים הנדונים אינם בגדר "פעולה מלחמתית", אשר נקבע כי לא תידון במסגרת דיני הנזיקין הרגילים, כי אם מעשי טרור שמבוצעים בניגוד לדיני הלחימה. בעניין עוולת הרשלנות, קובע בית המשפט שעל הרש"פ חלה חובת הזהירות שלא לפגוע במכוון ובזדון בגופו ובנפשו של אדם. כן הוכח קשר סיבתי בין ביצוע הפיגוע לבין האימונים שעבר המחבל במחנה הרש"פ, לאור המסרים שעברו במחנה, גם אם בעקיפין, לצד תמיכת הרש"פ באופן פעיל במעשי טרור במהלך האינתיפאדה השנייה. משכך, בדין נמצאה הרשות אחראית לנזקים שנגרמו למנוח ולמשפחתו ועליה לשלם את הפיצוי שהשית עליה בית המשפט המחוזי, בסך כ-1,360,000 ש"ח. בהמ"ש קבע כי מדובר על מקרה המצדיק הטלת פיצויים עונשיים, שכן התנהלות הרש"פ היא "חמורה במיוחד". היא לא רק הבינה את משמעות האימון בנשק תחת אווירת ההסתה הכללית, אלא גם חפצה בכך שחניכי המחנה יבצעו פיגועי טרור. העובדה כי הרש"פ אינה חשופה להעמדה לדין פלילי מחזקת את המסקנה בדבר הפיצויים העונשיים וכך אף שיקולי הרתעה. לאור האמור, הטיל בית המשפט על הרש"פ פיצויים עונשיים בסך שלושה מיליון ש"ח (6 בדצמבר, ע"א 2144/13 עזבון המנוח עמית עמוס מנטינ ז"ל נ' הרשות הפלסטינית).

עדכונים נוספים

העתירות נגד חוק ההסדרה- בג"ץ הורה למדינה להסביר מדוע החוק חוקתי; היועץ המשפטי לממשלה הגיש תגובה לעתירה לפיה יש להכריז על החוק כלא חוקתי ולבטלו
ב-4 בדצמבר, בעקבות עתירות בנושא, הוציא בג"ץ צו על תנאי למדינה, המורה לה להסביר מדוע חוק ההסדרה הינו חוקתי ותקף (4 בדצמבר, בג"ץ 1308/17 עיריית סלואד נ' הכנסת ובג"ץ

2055/17 ראש מועצת הכפר עין יברוד נ' הכנסת). בסוף נובמבר הוגשה לבית המשפט תגובה מטעם היועץ המשפטי לממשלה לפיה אין מנוס מהכרזה שיפוטית על חוק ההסדרה כחוק בלתי חוקתי אשר דינו בטלות. בהודעה נקבע כי אין צורך להכריע בשאלה של התחולה הישירה של חקיקה של הכנסת באזור, שכן אם החוק יישאר בתוקף, המפקד הצבאי, שכפוף לחוק הישראלי, ידאג לעגן את הוראות החוק בצו שיוציא באזור. כן נקבע שחוקי היסוד בישראל חלים על חוק ההסדרה. החוק פוגע בזכות הקניין וכן בזכות לכבוד ולאי הפליה. מתן מענה למצוקתם של מתיישבים תמי לב אשר התברר כי בתיאם אינם על אדמות מדינה היא תכלית ראויה. עם זאת, החוק חל גם במקרים בהם המקום מודע להיותו פועל שלא כדין. זו תכלית לא ראויה. מעבר לכך, ההסדר בחוק אינו עומד במבחן המידתיות. הוא גורף ופוגעני ונותן עדיפות מוחלטת לזכויות ולאיוטרים של המתישב על פני זכויותיהם הקנייניות של בעלי הזכויות במקרקעין. בנוסף החוק גורם להפליה חמורה כלפי האוכלוסייה הפלסטינית באזור. המסקנה מתחזקת נוכח הסטייה המובהקת של החוק מהסדרים מוכרים ומושרשים בדיני האזור ובישראל להסדרת מצבים של תחרות על זכויות בקרקע וכן להפקעת מקרקעין לצורכי ציבור. זאת, בעוד שיש הסדרים מידתיים יותר שיכולים לתת מענה לחלק ניכר מן המקרים. בהודעה אין התייחסות לשאלת תוקפו של החוק לפי הוראות המשפט הבינלאומי, אם כי יש התייחסות להוראות אלו בעת הבחינה של זכויות הקניין המוגנות של התושבים הפלסטינים (22 בנובמבר, **תגובת היועץ"ש לממשלה**).

ידיעות בינלאומיות שקשורות לישראל

הכרזת טראמפ על הכרה בירושלים כבירת ישראל

ב-6 בדצמבר נשיא ארה"ב, דונלד טראמפ, **הכריז** באופן רשמי על הכרת ארה"ב בירושלים כבירתה של ישראל, ועל העברת שגרירות ארה"ב בישראל לירושלים בהקדם האפשרי. בכך שינה טראמפ את מדיניות ארה"ב בשבעת העשורים האחרונים. טראמפ הדגיש כי ההכרה היא למעשה הכרה במציאות, וכי המדיניות שנהגה עד כה לא קירבה את הצדדים יותר להשגת הסכם שלום ישראלי-פלסטיני. הוא הבהיר כי אין משמעות הדבר כי ארה"ב נוקטת עמדה באשר לחלוקת העיר בעתיד, אולם לא התייחס בדבריו לשאיפה הפלסטינית כי מזרח ירושלים תהא בירת מדינתם העתידית. המהלך זכה לביקורת רבה ממנהיגים באירופה ובעולם הערבי וכן מאירופה (6 בדצמבר, **NY Times**). הכרזת טראמפ הובילה לתגובות של גופי האו"ם: ב-18 בדצמבר נכשל, בעקבות וטו אמריקאי, ניסיון של מועצת הביטחון לקבל החלטה המאשרת מחדש כי כל פעולה המכוונת לשנות את האופי, המעמד, או ההרכב הדמוגרפי של ירושלים נעדרת תוקף חוקי ובטלה וקוראת למדינות להימנע מהקמת משלחות דיפלומטיות בעיר (18 בדצמבר, **UN**). ב-21 בדצמבר התקבלה החלטה של עצרת האו"ם, בתמיכת 128 מדינות, בה נדרשו כל המדינות לציית להחלטות מועצת הביטחון בעניין ירושלים ואשר כללה נוסח דומה לנוסח להחלטה שלא התקבלה במועצת הביטחון (21 בדצמבר, **UN**).

עדכון רביעי של מתאם האו"ם לתהליך השלום במזרח התיכון למועצת הביטחון, לגבי החלטה

2334

ב-18 בדצמבר מסר ניקולאי מלאדנוב, מתאם האו"ם לתהליך השלום במזרח התיכון, את הדיווח הרביעי שלו לגבי יישום החלטה 2334 (2016), שקבעה, בין היתר, כי ההתנחלויות אינן חוקיות. הדיווח מתייחס לתקופה שבין ה-20 בספטמבר ל-18 בדצמבר. הדיווח מציין כי בניגוד לקבוע בהחלטה 2334, לא ננקטו על ידי ישראל כל צעדים להפסקת פעילות ההתנחלות ואף מקודמות תכניות לבנייה נוספת בהתנחלויות. הדיווח מתייחס לחוות דעת של היועץ המשפטי לממשלה, שאפשרה להסדיר דרך גישה למאחז בלתי חוקי שנשללה על קרקע פלסטינית פרטית. עוד מצוין כי מדינות האו"ם לא התקדמו ביישום ההוראה להבחין בין שטחי ישראל והשטחים הכבושים. כן מודגשת ההסלמה באלימות ובטרור לאחר הכרזת טראמפ על ירושלים כבירת ישראל. כמו כן, מצוינת התפתחות חיובית בעריכת הסכמים בין ישראל לרשות הפלסטינית בנושאי מים, אנרגיה ועוד. המתאם הביע דאגה נוכח התרחקות מימוש החזון של שלום בין הישראלים לפלסטינים (18 בדצמבר, [UN](#)).

האיחוד פרסם דוח על ההתנחלויות: 8,000 יחידות דיור קודמו במחצית הראשונה של 2017 ב-15 בדצמבר פרסם נציג האיחוד האירופי לגדה המערבית ורצועת עזה דוח בדבר התנחלויות בגדה המערבית, לרבות מזרח ירושלים, לתקופה שבין ינואר ליוני 2017. על פי הדוח, במחצית הראשונה של 2017, כמעט 8000 יחידות קודמו בשלבים שונים בהליכי התכנון. מדובר בגידול של מעל 200% בקידום יחידות דיור בהשוואה ל-2016. התפתחות זו תאפשר למעל 30,000 מתיישבים ישראלים לעבור לשטחי הגדה ומזרח ירושלים. על פי הדוח, נכון להיום ישנם כ-600,000 מתנחלים ישראלים בשטח. עוד מצוין כי לפי נתוני הלמ"ס הישראלית, 4.6% מכלל האוכלוסייה הישראלית מתגוררים כיום בגדה המערבית (לא כולל מזרח ירושלים). עוד מציין הדוח כהתפתחות מהותית את הקמת ההתנחלות החדשה עמיחי, שהיא ההתנחלות הרשמית הראשונה שנוסדה מכוח החלטת ממשלה מאז 1992. הדוח גורס כי הרחבת ההתנחלויות המתמשכת הינה בלתי חוקית תחת המשפט הבינלאומי, כפי שאושר מחדש על ידי מועצת הביטחון בהחלטה 2334 (2016), וסותרת את מדיניות האיחוד האירופי ואת המלצות דוח הקוורטט מ-2016 (15 בדצמבר, [EU](#)).

אסיפת המדינות החברות בבית הדין הפלילי הבינלאומי בחרה בפלסטין ללשכת האסיפה ב-16 בדצמבר אסיפת המדינות החברות בבית הדין הפלילי הבינלאומי בחרה ב"מדינת פלסטין" לכהונה בלשכת האסיפה (גוף ייצוגי של האסיפה המסייע במילוי אחריות האסיפה). שליח הרשות הפלסטינית לאו"ם אמר כי הבחירה מהווה צעד נוסף בבסיס מעמדה של המדינה הפלסטינית בפורומים בינלאומיים (17 בדצמבר, [Israel national news](#)).

הפלסטינים החליטו להגיש מסמכי הצטרפות ל-22 אמנות וארגונים בינלאומיים ב-29 בדצמבר דווח כי הרשות הפלסטינית תגיש מסמכי הצטרפות ל-22 אמנות בינלאומיות, כולל 18 אמנות של האו"ם. דווח כי בין היתר הכוונה היא להצטרף לתיקון לסעיף 8 לחוקת רומא של בית הדין הפלילי הבינלאומי המוסיף שימוש בגז רעיל לרשימת פשעי המלחמה, נוכח תלונות

הפלסטינים כי ישראל החלה להשתמש בגז חדש לפיזור הפגנות. אמנות נוספות שהרשות הפלסטינית מבקשת להצטרף אליהן הן האמנה נגד עינויים, האמנה בדבר טרור גרעיני והאמנה בדבר נשק כימי (29 בדצמבר, [124](#); 29 בדצמבר, [הארץ](#)).

ידיעות בינלאומיות

דיני מלחמה

שופטת בארה"ב הורתה לממשל, המחזיק אזרח אמריקאי במעצר בעיראק, להעניק לאיגוד חירויות האזרח האמריקאי (ACLU) גישה מידית לעצור ב-23 בדצמבר שופטת בית המשפט של מחוז קולומביה בארה"ב נתנה החלטתה במסגרת עתירה המתנהלת בנוגע למעצרו (ללא משפט) של אזרח אמריקאי בעיראק על ידי ארה"ב, לפיה היא מורה למחלקת ההגנה לאפשר לאיגוד חירויות האזרח האמריקאי גישה מיידית ולא מפוקחת לעצור. מדובר באזרח אמריקאי שסווג כלוחם של האויב. הוא עצור על ידי כוחות אמריקאים מספר חודשים וטרם קיבל גישה, על אף בקשתו, לסניגור. איגוד חירויות האזרח האמריקאי הגיש את העתירה בשם העצור, ביוזמתו של האיגוד. בהחלטתה, דחתה השופטת את טענת מחלקת ההגנה האמריקאית כי אין לעצור זכות לעתור עד שהממשלה תחליט האם לתבוע אותו, לשחררו, להעבירו למדינה אחרת, או להמשיך להחזיקו במעצר תחת דיני המלחמה. השופטת הבהירה כי גישת האיגוד לעצור תהא למטרת קביעה האם העצור מבקש להמשיך להיות מיוצג על ידי האיגוד בהליך. השופטת אף אסרה על הממשלה להעביר את העצור למעצר במדינה אחרת עד שהאיגוד יעדכן את בית המשפט ברצון העצור (23 בדצמבר, [Lawfare](#); 24 בדצמבר, [Just Security](#)).

מאבק בטרור

מועצת הביטחון אימצה החלטה המחזקת אמצעים להתמודדות עם האיום הנובע מחזרת טרוריסטים מאזורי עימות ב-21 בדצמבר אימצה מועצת הביטחון את החלטה 2396 (2017), לחיזוק אמצעים להתמודדות עם האיום של טרוריסטים החוזרים מאזורי עימות. ההחלטה התקבלה מכוח פרק 7 למגילת האו"ם. בין האמצעים המפורטים בהחלטה, שימוש במשפט הפלילי, שיקום ושילוב מחדש, בקרת גבולות ושיתוף מידע. המדינות נקראות לשתף פעולה ביניהן ולהעביר מידע רלבנטי. כמו כן, הן נקראות להשתמש בהערכות סיכונים מבוססות ראיות, הליכי סינון וניתוח נתונים שיסייעו בזיהוי אנשים המהווים איום טרור, אך ללא התבססות על יצירת פרופילים מפלים. כן, מודגשת חשיבות הסיוע לנשים וילדים הקשורים לטרוריסטים זרים שעשויים להיות קורבנות טרור בעצמם (21 בדצמבר, [UN](#)). סטיוארט בייקר מתאר את קבלת ההחלטה כהצלחה דיפלומטית של ממשל טראמפ, שכן ארה"ב במשך שנים ניסתה לקדם רשת של שיתוף מידע על נסיעות ככלי סינון לטרוריסטים, אל מול התנגדות גורמים בזירה הבינלאומית, במרכזם האיחוד האירופי (22 בדצמבר, [Lawfare](#)).

משפט בינלאומי פלילי

הופעלה סמכות בית הדין הפלילי הבינלאומי ביחס לפשע התוקפנות ב-14 בדצמבר אימצה אסיפת המדינות החברות בבית הדין הפלילי הבינלאומי החלטה המפעילה את סמכות בית הדין ביחס לפשע התוקפנות, החל מה-17 ביולי 2018. מדובר בפעם הראשונה מאז משפטי נירנברג שישנה סמכות לבית משפט בינלאומי לדון בפשע זה. **אלכס וויטינג** מציין מספר מגבלות שבעטיין לא סביר שיידונו פשעים מסוג זה בבית הדין בקרוב. ראשית, פשע התוקפנות הוגדר באופן מצמצם והוא חל רק על הפרות חמורות באופן בולט ורק על בכירים בהנהגה המדינית או הצבאית. שנית, סמכות השיפוט הוחלה רק על מדינות שאשררו אותה (כיום 35 מדינות בלבד מתוך 123 חברות בבית הדין), ואף אלה יכולות בכל שלב לבטל את תחולת הפשע כלפיהן. כחריג לכך, מועצת הביטחון מוסמכת להפנות לבית הדין גם מקרה תוקפנות של מדינה שאינה חברה בבית הדין או שלא אשררה את הסמכות ביחס לפשע. משמעות הדבר היא שהחברות הקבועות במועצה- המדינות החזקות- יוכלו להתאגד כנגד מדינות חלשות ולהאשימן בפשע התוקפנות, בעוד הן מוגנות מהפניה כאמור. לצד האמור, וויטינג מדגיש כי עצם אימוץ הפשע וניסוחו יובילו למתן משקל רב יותר לשאלת חוקיות היציאה למלחמה. מצד שני מתעורר חשש שמדינות יימנעו מהתערבות צבאית הומניטארית למניעת פשעים, מחשש שהדבר ייחשב לתוקפנות (19 בדצמבר, Just Security). (לפירוט על השיקולים לעניין סמכות השיפוט המצומצמת ביחס לפשע התוקפנות, ראו: ג'ניפר טראהן, 16 בדצמבר, Opinio Juris).

שלושה פשעים נוספו לרשימת פשעי המלחמה שבסמכות בית הדין הפלילי הבינלאומי ב-14 בדצמבר החליטה אסיפת המדינות החברות בבית הדין הפלילי הבינלאומי על הוספת שלושה פשעים לרשימת פשעי המלחמה שבסמכות שיפוטו של בית הדין. הפשעים הנוספים חלים הן בסכסוך מזוין בינלאומי והן בסכסוך מזוין שאינו בינלאומי ועניינם איסור שימוש בנשק ביולוגי, בנשק שרסיסיו אינם ניתנים לזיהוי ברנטגן בגוף האדם, ובנשק מסוג לייזר שמיועד לגרום עיוורון קבוע. **דאפו אקנדה** כותב על המחלוקת שעלו בדיונים בדבר הוספת הפשעים. ראשית, הפשעים החדשים יחולו רק על השטח והאזרחים של מדינות שאשררו את הוספתם. התוצאה היא שפשעים שונים יחולו על סיטואציות שונות ועל אינדיבידואלים שונים. שנית, חלק מהמדינות סברו כי הפשעים החדשים אינם פליליים לפי המשפט הבינלאומי המנהגי (המחייב) ולכן לא ראוי לכלול אותם בחוקת בית הדין. אקנדה מציין כי סמכות בית הדין אמורה להשתרע רק על פשעים שמוסכם שהם פליליים לפי המשפט הבינלאומי המנהגי. הכללת פשעים שאינם מעוגנים במשפט המנהגי עלולה לפגוע בעיקרון החוקיות ביחס לאזרחים של מדינות שלא אשררו את חוקת בית הדין, מאחר שמבחינתם הפעולה לא היוותה פשע מלחמה בעת ביצועה (2 בינואר, EJIL: Talk).

פורסם דוח משרד התובעת של בית הדין הפלילי הבינלאומי בדבר בדיקות מקדמיות לשנת 2017 ב-4 בדצמבר **פרסם משרד התובעת של בית הדין הפלילי הבינלאומי את הדוח השנתי בדבר בדיקות מקדמיות לשנת 2017**. בדיקה מקדמית מתבצעת בכדי לקבוע האם המצב מצדיק פתיחת חקירה פלילית. הדוח כולל בדיקות ביחס ל-10 מצבים, בחלוקה לפי שלבי הבדיקה. שלושה

מצבים מצויים בשלב השני של הבדיקה – בדיקת סמכות השיפוט ובחינה עובדתית ומשפטית האם בוצעו לכאורה פשעים שהם בסמכות בית הדין: פלסטין (ר' ניתוח לעיל), הרפובליקה הגבונית ואוקראינה. לגבי אוקראינה נבחנת גם התנהלותם של גורמים רוסיים, לרבות טענות על העברת אזרחים רוסיים לתוך השטח הכבוש של חצי האי קרים. ארבעה מצבים מצויים בשלב השלישי של הבדיקה – בחינת הקבילות במובנים של חומרה ומשלמות: קולומביה, גינאה, ניגריה ועיראק/בריטניה. לגבי בריטניה, נמצא יסוד סביר לכך שאנשי הצבא הבריטי ביצעו פשעי מלחמה כלפי עצורים שהיו נתונים בידיהם במסגרת המלחמה בעיראק בשנים 2003-2009, הכוללים רצח, עינויים ויחס בלתי אנושי, פגיעה בכבוד, אונס ואלימות מינית. הבחינה מתמקדת בסוגיית הקבילות. לגבי שלושה מצבים הסתיימה במהלך 2017 הבדיקה המקדמית: אפגניסטן (כולל לגבי כוחות ארה"ב שם), בורונדי ואניות הרשומות בקומורוס, יוון וקמבודיה (פרשת המשט). בשני המצבים הראשונים הוחלט על פתיחת חקירה. בתיק המשט הוחלט שלא לפתוח בחקירה (ר' דיווחים בלקט של חודש נובמבר). מעניינת ההתייחסות בדוח לטענת המשלימות ביחס לכוחות האמריקאים באפגניסטן. הדוח מציין כי החקירות והתביעות המצומצמות שהתנהלו התמקדו במבצעים הישירים בדרגים הנמוכים ולא באחראים העיקריים, אלה שתכננו ואישרו את שיטות החקירה. עוד נקבע כי הפשעים הינם חמורים בהיקפם והשפעתם, ובחלקם באופן ביצועם האכזרי במיוחד. משכך, הגישה התובעת בקשה לאשר פתיחת חקירה (4 בדצמבר, [ICC-OTP](#)).

בית הדין הפלילי הבינלאומי מצא כי ירדן הפרה את חוקת רומא והפנה אותה לטיפול אסיפת המדינות החברות ומועצת הביטחון

ב-11 בדצמבר, הרכב קדם-משפט של בית הדין הפלילי הבינלאומי [מצא](#) כי ירדן, אשר חברה בבית הדין החל מ-2002, הפרה מחויבותה לפי ס' 87(7) לחוקת בית הדין בכך שלא ביצעה את בקשת בית הדין לעצור את נשיא סודן, עומר אל-באשיר, ולהסגירו לבית הדין, בזמן ששהה בירדן לצורך פסגת הליגה הערבית במרץ 2017. ההרכב החליט להפנות את הנושא לאסיפת המדינות החברות ולמועצת הביטחון. דעת הרוב של ההרכב הבהירה כי החלטת מועצת הביטחון 1593 מ-2005 חייבה את סודן לשתף פעולה עם בית הדין, וכתוצאה מכך סעיף 27(2) לחוקת בית הדין חל לגבי סודן ומסיר כל חסינות מתוקף תפקידו הרשמי של נשיא סודן (11 בדצמבר, [ICC](#)).

הצהרת הנציג האמריקאי באסיפת המדינות החברות של בית הדין הפלילי הבינלאומי

ב-8 בדצמבר [מסר](#) נציג ארה"ב הצהרה בשם המדינה באסיפת המדינות החברות בבית הדין הפלילי הבינלאומי. סטיבן פומפר מציין כי, לצד אמירה שגרתית בדבר תמיכת ארה"ב בפעילות בית הדין למען צדק והטלת אחריות לביצוע פשעים, ההצהרה המשיכה בתקיפת הלגיטימיות של התובעת והעדר סמכותה לפעול כנגד אזרחי ארה"ב וכנגד אזרחי מדינות אחרות שאינן חברות באמנת בית הדין, בהעדר הסכמת המדינה או הפנייה של מועצת הביטחון. בנוסף, ארה"ב אותתה לשאר חברות האסיפה כי במקרה בו בית הדין יוציא צו מעצר כנגד אזרח אמריקאי, הן מצופות לכבד את החלטת ארה"ב שלא להצטרף לחוקת בית הדין. פומפר מפנה תשומת לב גם אל הנושאים שנעדרו מהצהרת ארה"ב הנוכחית- הפעלת סמכות בית הדין ביחס לפשע התוקפנות

והמקרים בהם ארה"ב ובית הדין שיתפו פעולה בכדי להביא לענישה על הפשעים החמורים ביותר- ומייחס זאת למצב היחסים הרעוע בין ארה"ב לבין בית הדין (14 בדצמבר, [Just Security](#)).

בית הדין הפלילי הבינלאומי ליוגוסלביה לשעבר סיים את פעילותו

ב-27 בדצמבר, בית הדין הפלילי הבינלאומי ליוגוסלביה לשעבר (ICTY), שהוקם על מנת לשפוט נאשמים בפשעים בינלאומיים שבוצעו במהלך מלחמות הבלקן של שנות ה-90, סיים בטקס רשמי את פעילותו. בית הדין פעל למעלה מ-24 שנים והביא לדין 161 נאשמים, שכללו גם פוליטיקאים ואנשי צבא בכירים. בין המנהיגים ששפט בית הדין נמצאו נשיא יוגוסלביה לשעבר סלובודן מילושביץ' (אשר נפטר בטרם סיום משפטו) והמנהיג הסרבי-בוסני ראדובן קרדיץ'. 90 נאשמים הורשעו ונשלחו למאסר על ידי בית הדין בגין רצח עם, פשעים נגד האנושות ופשעים נוספים. לצד זאת, העובדה כי שני שלישי מהנאשמים היו סרבים עוררה ביקורת כי בית הדין מייצג "צדק של מנצחים" בלבד. בין הישגי בית הדין נמנים גם פיתוח המשפט הפלילי הבינלאומי ויצירת ארכיון של ראיות שמהווה תיעוד היסטורי. עם סגירת בית הדין, מספר ערעורים שעדיין תלויים ועומדים יישמעו בפני המנגנון השירי לבתי דין פליליים בינלאומיים של האו"ם (27 בדצמבר, [UN](#); 20 בדצמבר, [The Guardian](#)).

דווח האו"ם לנושא עינויים דורש מארה"ב להפסיק את מדיניות הפטירה מעונש של פקידי ממשל ביחס לפשע העינויים

ב-13 בדצמבר פנה לארה"ב דווח האו"ם לנושא עינויים בבקשה כי תשים קץ למדיניותה הפוטרת מעונש פקידי ממשל שביצעו פשעי עינויים. הדווח ציין כי דוח מטעם ועדת המודיעין של הסנאט מ-2014 בדבר תכנית המעצר והחקירה של ה-CIA הכיר באופן פומבי בשימוש שיטתי בעינויים. עם זאת, מעצבי המדיניות ומבצעי טרם הובאו לדין והקרבות טרם פוצו או שוקמו. הדווח טען כי ארה"ב מפרה בכך את האמנה כנגד עינויים, וכי הפרת האיסור על עינויים היא בין הפשעים הבינלאומיים החמורים ביותר. בנוסף, הדווח חזר על הבקשה לבקר במתקן המעצר בגואנטנמו ולראיין אסירים (13 בדצמבר, [OHCHR](#)).

זכויות אדם

מועצת אירופה פתחה בהליכים נגד אזרבייג'ן נוכח המשך החזקתה במעצר של חבר אופוזיציה ב-5 בדצמבר שרי מועצת אירופה מ-47 המדינות החברות פתחו בהליכי אכיפה כנגד אזרבייג'ן בעקבות סירובן המתמשך של הרשויות לשחרר ללא תנאים את חבר האופוזיציה, אילגר ממדוב. ב-2014 פסק בית המשפט האירופי לזכויות אדם כי חבר האופוזיציה נשפט ונכלא ללא עילה מוצדקת אלא בשל ביקורתו על השלטון, דבר המהווה הפרה של סעיפים 5, 6 ו-18 באמנה האירופית לזכויות אדם. בחלוף שלוש שנים מפסק הדין, חבר האופוזיציה עודנו עצור (5 בדצמבר, [COE](#)).

ארה"ב הודיעה כי היא מייחסת את התקפת הסייבר הכלל-עולמית של מאי 2017 לצפון קוריאה ב-19 בדצמבר אישר היועץ לנשיא ארה"ב לביטחון לאומי ומאבק בטרור כי ארה"ב מייחסת לצפון קוריאה את מתקפת הסייבר הנרחבת של מאי 2017 (המכונה WannaCry), אשר השפיעה על כמעט 300 אלף מחשבים במעל 150 מדינות, ע"י הצפנת קבצי מחשב והצבת דרישה כספית לשחזור הגישה אליהם. **מייקל שמידט ושון פאהיי** מציגים ניתוח משפטי של המתקפה. ראשית, ספק אם המתקפה יכולה להיחשב שימוש בכוח האסור על פי סעיף 2(4) למגילת האו"ם, שכן היא לא גרמה הרס ופגיעה ברמה הנדרשת לשם כך, אם כי יש מחלוקת האם התקפות סייבר עוינות שאינן הרסניות יכולות להיחשב כ"שימוש בכוח". יתכן שהעובדה שנגרמה פגיעה משמעותית בשירותי הבריאות של בריטניה יכולה להיחשב שימוש בכוח. בהקשר זה גם מתקפה שאינה מכוונת כלפי מדינה מסוימת יכולה להיחשב שימוש בכוח כלפי מדינות שנפגעו, אם הפגיעה במדינה הייתה צפויה. שנית, לדעתם לא ניתן לראות במתקפה התערבות בעניינים הפנימיים של מדינה, שכן נדרש לצורך זה שהפעולה כפתה על מדינה להתנהל באופן מסוים. שלישית, יתכן שהמתקפה יכולה להיחשב כהפרה של ריבונות המדינות שהושפעו, לפחות במקומות בהן גרמה להפרעה משמעותית באספקת שירותים כמו שירותי בריאות או אכיפת חוק. שאלה נוספת נוגעת למידת הוודאות הנדרשת על מנת לייחס את המתקפה לצפון קוריאה. כן בחנו הכותבים אפשרויות תגובה של מדינות שנפגעו במתקפה על פי המשפט הבינלאומי (22 בדצמבר, [Just Security](#)). **מייקל אדמס ומייגן ריס** מתמקדים בשאלה האם מתקפה זו ומתקפות סייבר דומות יכולות להיחשב כ"שימוש בכוח" או כ"התקפה חמושה". הם קוראים לממשל האמריקאי להתקדם ממונחים כלליים של ייחוס אחריות לעבר ניתוח מעמיק של תחולת כללי המשפט הבינלאומי על התקפות סייבר שונות (22 בדצמבר, [Lawfare](#)).

מדינות ארה"ב ביחס למבצעי סייבר לפי מסמך האסטרטגיה לביטחון לאומי שפרסם ממשל טראמפ

ב-18 בדצמבר **פורסמה** **אסטרטגיית הביטחון הלאומי של ממשל טראמפ**. אריק ג'נסן מנתח את **היבט הסייבר באסטרטגיה של הממשל**. לדבריו, האסטרטגיה מעניקה מקום מרכזי למבצעי סייבר והשפעתם על הביטחון הלאומי, וכוללת התייחסויות מקיפות יותר לנושא מאשר באסטרטגיית הממשל הקודם. בפרט חשובה ההכרה הרשמית באיום הממשי שמציבות יכולות סייבר על ארה"ב בתחומים שונים- מהצבא ועד הכלכלה. בהתאם, מסמך האסטרטגיה מורה למחלקת ההגנה לפתח רעיונות ויכולות חדשניים לניצחון גם במצב בו לא מובטחת העליונות האמריקאית בזירות השונות ולרבות נגד גורמים הפועלים מחוץ למסגרת עימות צבאי קונבנציונלי. כמו כן, המסמך משקף גישה יותר אגרסיבית כלפי התקפות סייבר, המרמזת על שימוש בכלי סייבר כוחניים מחוץ לארה"ב. ג'נסן מסביר כי קיימת מחלוקת משפטית לגבי היחס בין מבצעי סייבר והזכות לריבונות ולגבי נפקות הפגיעה בריבונות, ומציין כי ניכר שהגישה המשתקפת במסמך מכירה בסיכון כי פעולות סייבר ייתפסו כהפרת הריבונות של מדינות אחרות, אך אינה נרתעת מנטילתן (22 בדצמבר, [Just Security](#)).

התפתחויות מדיניות ודיפלומטיות

הנציבות האירופית נקטה בצעדים לטיפול בצמצום העצמאות השיפוטית של בתי המשפט בפולין; פולין העבירה חקיקה חדשה המחזקת את שליטת הממשל בבתי המשפט

ב-20 בדצמבר נקטה הנציבות האירופאית (הזרוע המבצעת של האיחוד האירופי) בצעדים נגד פולין, נוכח קידום שורת חוקים המערערים את שלטון החוק ואת מעמד בתי המשפט. על אף זאת, שעות בלבד לאחר מכן, חתם נשיא פולין על חוקים חדשים המחזקים את שליטת השלטון בבתי המשפט. בין היתר, החוקים החדשים מובילים לפרישת כמחצית משופטי בית המשפט העליון, וכן מעניקים למפלגת השלטון יותר שליטה בהליך בחירת שופטים. נשיא פולין טען כי החקיקה נועדה לחיזוק הדמוקרטיה, שכן בתי המשפט עושים כרצונם, בעוד שתפקידם לשרת את העם הפולני. בתגובה לקידום החקיקה, הנציבות האירופית הפעילה לראשונה את סעיף 7 לאמנת האיחוד, המסמיק את הנציבות לטפל בהפרות של ערכי האיחוד, לרבות שלטון החוק ודמוקרטיה, על ידי מדינות. במסגרת הליך זה עשוי להיקבע כי פולין ביצעה הפרה חמורה של ערכי האיחוד, קביעה שתאפשר הטלת סנקציות על פולין, לרבות השהיית זכויות ההצבעה שלה במוסדות האיחוד. עם זאת, יצוין כי הטלת סנקציה דורשת הסכמה של כל שאר 27 המדינות החברות, מהלך שסבירותו נמוכה, שכן הונגריה הצהירה כי תטיל וטו כנגדו. בנוסף, הנציבות הפנתה את עניינה של פולין לטיפול בית הדין האירופי לצדק בגין הפרת דיני האיחוד האירופי (20 בדצמבר, [NY Times](#); 23 בדצמבר, [Lawfare](#)).

ענייני הגירה

הנציבות האירופית מפנה לבית הדין האירופי את צ'כיה, הונגריה ופולין בשל הפרת חובותיהן בעניין מהגרים

ב-7 בדצמבר החליטה הנציבות האירופית להתקדם בהליכי האכיפה כנגד צ'כיה, הונגריה ופולין, לאור אי עמידתן בחובותיהן המשפטיות ביחס ליישוב מחדש של מהגרים בהתאם להחלטות האיחוד האירופי. החלטות האיחוד דורשות מהמדינות החברות לספק אחת לשלושה חודשים מקומות זמינים ליישוב מחדש של מהגרים הנמצאים באיטליה וביוון בתחומן. נוכח ההפרה, הופנו המדינות לטיפולו של בית הדין לצדק של האיחוד (7 בדצמבר, [European Commission](#)).

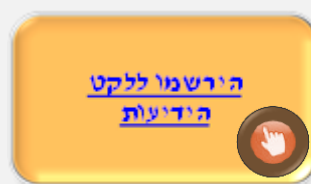
ממשל טראמפ הודיע על פרישה מהשתתפות ביוזמת האו"ם לעיצוב כללים בינלאומיים בעניין הגירה

ב-2 בדצמבר [הודיעה](#) ארה"ב על החלטתה לסיים את השתתפותה ביוזמת האו"ם לפתח "הסכם גלובלי על הגירה" (Global Compact on Migration). היוזמה נועדה לשפר את דרכי ההתמודדות עם גלי המהגרים והפליטים בעולם ומטרתה להגיע לקונצנזוס בין מדינות האו"ם עד 2018. ארה"ב נטלה חלק ביוזמה מתחילת השיחות בנושא. ממשל טראמפ הסביר כי המו"מ

לגיבוש ההסכם יתבסס על הצהרה שאימץ האו"ם ב-2016 (ושאליה הצטרף הממשל הקודם) שאינה מתיישבת עם מדיניות ארה"ב בנושא הגירה, וכי התהליך עלול לערער את זכותה הריבונית של ארה"ב לאכוף את דיני ההגירה שלה ולשמור על גבולותיה. פעילי זכויות מהגרים טענו, מנגד, כי שום דבר שייכלל בהסכם הגלובלי לא יהיה מחייב (3 בדצמבר, [US State](#); 3 בדצמבר, [NY Times](#)).

נשק

ייצוא נשק באסטרטגיית הביטחון הלאומי של ארה"ב - ניתוח ביקורתי
בריאן צ'אנג מנתח את השלכות אסטרטגיית הביטחון הלאומי של ממשל טראמפ בנושא ייצוא נשק. לטענתו, מדיניות ממשל טראמפ לצמצום הרגולציה על ייצוא הנשק תוביל להעדר ביטחון לאומי ובינלאומי ותתרום להפרת זכויות אדם ודיני הלחימה, שכן נשק אמריקאי עשוי להגיע לידי משטרים אוטוקרטיים שישתמשו בו להפרת זכויות אדם, או לידי גורמים שישתמשו בו כנגד ארה"ב או בנות בריתה. צ'אנג סוקר את פעולות ממשל טראמפ בשנתו הראשונה בתחום ייצוא הנשק, שכללו העברת נשק בכמויות גדולות למדינות שהואשמו בהתקפת אזרחים או חשודות בהפרת זכויות אדם והצעות להסרת מגבלות על ייצוא נשק. הוא טוען כי הכללה מפורשת של עידוד ייצוא נשק באסטרטגיית הביטחון הלאומי שפורסמה כעת, מסמנת כי לא מדובר בפעולות נקודתיות אלא במדיניות רחבה, שמבקשת לחזק את התעשייה הצבאית האמריקאית ללא התייחסות מספקת להשפעות אפשריות על זכויות אדם ועל הביטחון (20 בדצמבר, [Just Security](#)).

ניתן למצוא אותנו ב:

© 2017 כל הזכויות שמורות

התכנית למשפט וביטחון לאומי, INSS